

Perspektywy kształcenia zawodowego wychowanków Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i ich społecznej readaptacji w świetle zmienionych przepisów prawa

Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze (MOW) to, zgodnie z Ustawą o systemie oświaty (Dz.U. 1991 nr 95, poz. 425, z późn. zm.), placówki wychowawczo-resocjalizacyjne, w których przebywają – skierowane tam postanowieniem sądowym – dzieci i młodzież. Ustawa określa te jednostki jako prowadzące specjalną organizację nauki oraz wykorzystujące specjalne metody wychowania i resocjalizacji. Według danych Ośrodka Rozwoju Edukacji (Centralnego Systemu Kierowania Nieletnich) aktualnie funkcjonują 84 tego typu ośrodki, w tym 56 dla chłopców, 21 dla dziewcząt i 7 koedukacyjnych.

Jednym z zadań placówek wychowawczo-resocjalizacyjnych jest prowadzenie szkół specjalnych – szkół podstawowych, zawodowych, gimnazjów oraz w niewielkim stopniu liceów i techników. Według danych zawartych w Systemie Kierowania ORE 34,5% placówek resocjalizacyjnych prowadzi kształcenie zawodowe, z czego 30,2% ogólnej liczby Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych umożliwia zdobycie zawodu chłopcom, a 47,6% – dziewczętom.

Analiza profili kształcenia zawodowego w ośrodkach resocjalizacyjnych wskazuje ich ważną cechę – uwzględnianie potrzeb krajowego rynku pracy. Jednakże w związku z tym, że wychowankowie są kierowani do poszczególnych ośrodków z różnych rejonów Polski, trudno dostosować profile kształcenia zawodowego do rynku lokalnego, na którym pojawią się ci młodzi ludzie.

Zawody powtarzające się w szkołach funkcjonujących w MOW najczęściej to:

- dla chłopców: kucharz małej gastronomii, stolarz, ślusarz, malarz-tapeciarz, piekarz, mechanik pojazdów samochodowych, posadzkarz, murarz-tylnik, ogrodnik-sadownik, pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie;
- dla dziewcząt: krawiec, kucharz małej gastronomii, fryzjer.

Wychowankowie trafiający do placówek resocjalizacyjnych mają najczęściej kilkuletnie opóźnienie szkolne. Wyposażenie ich w kwalifikacje zawodowe i umiejętności prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie to najważniejsze z celów i zadań realizowanych przez MOW, stanowiące podstawę do rozpoczęcia dorosłego i odpo-

wiedzialnego życia oraz wywiązywania się z powierzonych ról społecznych.

Przepisy Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. 2012 nr 0, poz. 204) wprowadzają zmiany w organizacji kształcenia zawodowego. W początkowym okresie tworzenia przepisów perspektywa funkcjonowania trzyletniej szkoły zawodowej również w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych źle rokowała na możliwość ukończenia szkoły i zdobycia zawodu przez wychowanków, głównie ze względu na wspomniane trudności związane z ich opóźnieniem szkolnym i wiekiem. Już w tym czasie trwały konsultacje ze środowiskiem dyrektorów placówek, w których funkcjonowały szkoły zawodowe. Dzięki temu przepisy nowego rozporządzenia umożliwiają ▶

Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze jako ogniwo systemu profilaktyki społecznej i resocjalizacji w Polsce (6–7 września 2012)

Wydział Resocjalizacji i Socjoterapii ORE, we współpracy z Departamentem Zwiększania Szans Edukacyjnych MEN, organizuje dwudniową naradę roboczą **Młodzieżowe ośrodki wychowawcze jako ogniwo systemu profilaktyki społecznej i resocjalizacji w Polsce** z dyrektorami/przedstawicielami MOW. Wezmą w niej udział również przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich, resortów społecznych MS i MPiPS, organizacji pozarządowych oraz KOWEŻIU.

Celem narady jest podjęcie dyskusji na temat miejsca i roli Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w systemie profilaktyki społecznej i resocjalizacji nieletnich w Polsce w kontekście doskonalenia międzyresortowej współpracy w tym obszarze oraz wykorzystania doświadczeń organizacji pozarządowych. Spotkanie poświęcone będzie także omówieniu zmian organizacyjno-legislacyjnych wynikających z nowelizacji ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz nowelizacją przepisów oświatowych.

Opracowała: **Teresa Kaniowska**

► skrócenie okresu kształcenia zawodowego dla młodzieży społecznie niedostosowanej do dwóch lat (zgodnie z § 6. ust. 1 i 2 wspomnianego rozporządzenia):

„1. Dla uczniów niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym uczęszczających do zasadniczych szkół zawodowych zorganizowanych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, zakładach poprawczych lub schroniskach dla nieletnich można skrócić okres nauki do dwóch lat, pod warunkiem zachowania co najmniej minimalnego wymiaru godzin poszczególnych obowiązkowych zajęć edukacyjnych przewidzianego dla trzyletniego okresu nauczania.

2. Decyzję o skróceniu okresu nauki uczniowi niedostosowanemu społecznie lub zagrożonemu niedostosowaniem społecznym uczęszczającemu do zasadniczej szkoły zawodowej zorganizowanej w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub młodzieżowym ośrodku socjoterapii podejmuje rada pedagogiczna, po uzyskaniu pozytywnej opinii zespołu, którego zadaniem jest planowanie i koordynowanie udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, o którym mowa w przepisach w sprawie zasad udzielania

i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach”.

Zadanie nie jest proste. Zrealizowanie całej podstawy programowej kształcenia ogólnego i praktycznej nauki zawodu w tak krótkim czasie jest ogromnym wyzwaniem. W ciągu najbliższych dwóch lat okaże się, czy i w jakim stopniu skrócenie okresu kształcenia zawodowego w szkołach funkcjonujących w MOW jest wykonalne. Zwiększona ilość godzin w szkole i wzmożona intensywność nauki (zajęcia od poniedziałku do soboty) wymagają samozaparcia ze strony młodzieży oraz ogromnej pracy wychowawczej i dydaktycznej ze strony nauczycieli. Dla porównania: obecnie w ciągu pięciu dni w tygodniu realizuje się po siedem–osiem godzin zajęć dziennie, natomiast od września 2012 r. roboczy tydzień wydłuży się o jeden dzień, przy czym nie zmieni się liczba godzin przeznaczanych dziennie na zajęcia szkolne. Daje to wychowankom szansę na zdobycie zawodu, jednak trudno ocenić, ilu z nich zdobędzie się na tak ogromny wysiłek i podejmie naukę.

Dyrektorów i kadrę młodzieżowych ośrodków wychowawczych czekają dwa niełatwe lata weryfikacji wprowadzonych zmian. Być może sposobem na rozwiązanie trudności byłaby np. możliwość realizacji pewnej lic-

by zajęć wychowania fizycznego (na trzy lata przewidziano 290 godzin tego przedmiotu) w ramach zajęć wychowawczych w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Taki postulat został wypracowany na konferencji, która odbyła się w dniach 12–13 kwietnia, poświęconej problematyce kształcenia zawodowego nieletnich w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych w perspektywie zmian prawnych i organizacyjnych.

Konferencja *Dostosowanie szkolnictwa ponadgimnazjalnego MOW do nowej podstawy programowej* została zorganizowana w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Puławach przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Pracowników Resocjalizacji oraz Ośrodek Rozwoju Edukacji. Być może konieczne będzie skierowanie wniosku do MEN o nowelizację przepisów cytowanego rozporządzenia, co mogłoby nastąpić po wspomnianym okresie weryfikacji proponowanych rozwiązań w praktyce.

Mając na uwadze niejasną perspektywę kształcenia zawodowego nieletnich w Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych w kontekście ich społecznej readaptacji po opuszczeniu placówki, chciałabym przedstawić rozwiązania alternatywne realizowane w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Rudach. ►

Programy profilaktyczne Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki

Joanna Szymańska
Warszawa: **Ośrodek Rozwoju Edukacji**, 2012

Wydział Wychowania i Profilaktyki rekomenduje szkołom i placówkom oświatowym oraz samorządom wydanie elektroniczne poradnika *Programy profilaktyczne. Podstawy profesjonalnej psychoprofilaktyki* autorstwa Joanny Szymańskiej. Obecna rozszerzona wersja uwzględnia najważniejsze „nowości” profilaktyczne. Znajdą w niej Państwo między innymi informacje o czynnikach ryzyka, czynnikach chroniących i zjawisku odporności, nową klasyfikację i definicje poziomów profilaktyki, a także omówienie warunków skuteczności programów wdrażanych w szkołach.

[Publikacja do pobrania](#)

▶ Tylko w bieżącym roku szkolnym 2011/2012 do MOW w Rudach zostało skierowanych 21 nieletnich mających powyżej 17 lat – 6 do pierwszej klasy gimnazjum oraz 15 do pierwszej klasy szkoły zawodowej. W takich przypadkach trudne staje się zdobycie zawodu przed opuszczeniem ośrodka – w związku z ustaniem z mocy prawa obowiązku przebywania wychowanka w ośrodku z chwilą osiągnięcia przez niego pełnoletniości. Placówka na różne sposoby próbuje pomóc swoim podopiecznym, dając możliwość promocji śródrocznej oraz organizując kursy przygotowujące do pracy.

W latach 2010/2011 i 2011/2012, przy współpracy Centrum Kształcenia Ustawicznego w Raciborzu, ośrodek zorganizował kursy przygotowujące do pracy – szczególnie dla tych wychowanków, którzy nie rokują ukończenia szkoły na danym etapie z uwagi na wiek. Były to: kurs tynkarski z obsługą agregatu tynkarskiego, kurs obsługi tokarko-frezarki, kurs instalacji sanitarnych, kurs posadzkarza i płytkarza. Ogółem, w ciągu ostatnich dwóch lat, 33 wychowanków po opuszczeniu ośrodka posiadało umiejętność

ności zawodowe, a 8 ukończyło szkołę zawodową, uzyskując pełne kwalifikacje.

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Rudach współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy w Raciborzu, czego efektem były zorganizowane warsztaty ułatwiające młodym ludziom poruszanie się na rynku pracy, auto-prezentację oraz radzenie sobie ze stresem.

Niektórzy wychowankowie, opuszczając naszą placówkę, wyrażają wielką wdzięczność za udzielenie im pomocy w wymiarze, który pozwoli im rozpocząć satysfakcjonujące życie. Dla kadry ośrodka stanowi to istotne potwierdzenie, że trud się opłaca.

W tym roku szkolnym jeden z absolwentów prowadzonej przez MOW w Rudach szkoły zawodowej otrzymał świadectwo z czerwonym paskiem. Radość oraz autentyczna i szczerza wdzięczność naszego wychowanka – już absolwenta – są dla nas największą nagrodą i utwierdzają w przekonaniu, że pamiętając o chińskim przysłowiu, zawsze warto dawać młodemu człowiekowi wędkę, a nie tylko rybę.

Moje wieloletnie doświadczenia wskazują, że mimo bardzo wielu trudności, a czasami ogromnych przeszkód, droga, którą pracownicy Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych prowadzą nieprzystosowaną społecznie młodzież, jest dobra. Warto dla niej i z nią podejmować nowe wyzwania, pokonywać trudności, które dotychczas wydawały się niepokonane. Warto, nawet jeśli uda się pomóc tylko jednostkom. Nagroda w postaci słowa „dziękuję” jest najcenniejszym darem dla każdego, kto pracuje z trudną młodzieżą. Przy bliższym poznaniu i zrozumieniu okazuje się, że niemal w każdym przypadku to dorośli są odpowiedzialni za wejście ich dzieci na drogę prowadzącą do ośrodka. Dlatego także rolą dorosłych jest zawrócenie nieletnich z tej drogi i wskazanie im możliwości budowania satysfakcjonującego życia w przyszłości. Właśnie to starają się osiągnąć wszystkie Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze na terenie kraju.

Halina Wyjadłowska

Konferencja SLI – Specyficzne zaburzenie językowe – diagnoza, prognoza, interwencja

Specyficzne zaburzenie językowe (*Specific Language Impairment – SLI*) występuje u 7% dzieci i polega na trudnościach w używaniu języka. Dzieci ze SLI później uczą się mówić, a gdy już zaczną mówić, ich możliwości językowe są ograniczone: mają ubogi słownik, problemy z gramatyką, nie rozumieją bardziej złożonych zdań. Często pojawia się u nich także dysleksja. Dzieci te, mimo że mają dobry słuch i są sprawne intelektualnie, nie mają zaburzeń neurologicznych ani cech autyzmu, są narażone na dotkliwe niepowodzenia edukacyjne, które mają negatywny wpływ na ich dalsze życie. **Według szacunków w Polsce jest około 300 tysięcy dzieci ze SLI. Większość z nich nie jest diagnozowana i nie ma możliwości otrzymania należytej pomocy.**

Konferencja SLI – *Specyficzne zaburzenie językowe – diagnoza, prognoza, interwencja* (SLI – *Specific Language Impairment – diagnosis, prognosis, intervention*) odbyła się w Warszawie w dniach 5–8 lipca 2012 roku. Głównym organizatorem konferencji był Instytut Badań Edukacyjnych (IBE) w Warszawie. W najbliższym czasie IBE rozpocznie realizację programu badawczego poświęconego problematyce trudności w uczeniu się, który obejmie m.in. problematykę SLI oraz dysleksji. W ramach tego programu opracowane zostaną metody diagnostyczne do zastosowa-

nia w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, a także metody terapii dostosowane do specyfiki SLI w języku polskim.

Minister Edukacji Narodowej Krystyna Szumilas, otwierając konferencję, podkreśliła rolę specyficznego zaburzenia rozwoju językowego (SLI) w szansach edukacyjnych. Jednocześnie zwróciła uwagę, że dotychczas ten problem był mało znany w Polsce. Pani Minister zauważyła, że wczesne rozpoznanie oraz pomoc nauczyciela są kluczowe, aby można było udzielić dzieciom skutecznej pomocy. Dlatego w IBE rozpoczęła się projekt, którego celem jest przygotowanie narzędzi diagnostycznych. W wystąpieniu Krystyna Szumilas wyraziła nadzieję, że zostaną wypracowane metody pracy z dziećmi dotkniętymi SLI oraz programy szkolenia i wsparcia dla nauczycieli. Te ostatnie są zwłaszcza istotne, aby nauczyciele mieli świadomość istnienia problemu SLI i potrafili stawić mu czoła w klasie, zapewniając uczniom zindywidualizowaną opiekę. Po wystąpieniu pani Minister odczytano list, w którym Pierwsza Dama wyraziła chęć objęcia konferencji honorowym patronatem i wsparcia inicjatywy podjętej przez IBE.

Profesor Magdalena Smoczyńska rozpoczęła swoje przemówienie od podziękowań dla uczestników (logopedów, psychologów, rodziców)

oraz prelegentów, ze szczególnym uwzględnieniem profesorów Bruce'a Tomblina, Catherine Snow oraz Shuli Chiat za wskazówki udzielone, gdy narodził się pomysł organizacji konferencji. Profesor Smoczyńska przypomniała o konieczności unowocześnienia polskiej nomenklatury, ze względu na ryzyko niewłaściwej diagnozy. Aby było to możliwe, konieczne jest stworzenie wystandaryzowanych testów do oceny poziomu rozwoju językowego. W przeciwnym przypadku może nam umknąć skala problemu dziecka, które wprawdzie mówi, jednak robi to znacznie gorzej od swoich rówieśników.

Skuteczna pomoc dzieciom ze SLI jest niezmiernie ważna, gdyż dziecko z problemami z mową na ogół bywa odbierane jako mniej inteligentne niż jest w rzeczywistości. Może to powodować problemy psychologiczne, społeczne lub emocjonalne u dziecka i powodować pogorszenie szans edukacyjnych i zawodowych. Prof. Smoczyńska zakończyła przemówienie podziękowaniami dla prof. Marty Bogdanowicz oraz Emilii Wojdyły z Ministerstwa Edukacji za skontaktowanie jej z IBE. Wspomniała także o Zespole Wczesnej Edukacji prowadzonym przez prof. Annę Brzezińską, który będzie się zajmował SLI (tym działem kierować będzie prof. Smoczyńska) i dysleksją (pod kierownictwem prof. Grażyny Krasowicz-Kupis).

Wystąpienie Krystyny Szumilas

▶ W konferencji wzięło udział liczne grono polskich uczonych, psychologów i logopedów, reprezentujących polskie uczelnie oraz uczeni z przodujących ośrodków w Europie, Stanach Zjednoczonych i Kanadzie, których wystąpień można było wysłuchać w kolejnych dniach konferencji.

Streszczenia wykładów i dyskusji panelowych są dostępne na stronie internetowej poświęconej [konferencji](#).

W czwartym, ostatnim dniu konferencji Dyrektorka ds. Programów w Hanen Centre (Toronto) Janice Greenberg poprowadziła warsztat na temat programów Hanen – specjalistycznych programów terapeutycznych związanych z intensywnymi szkoleniami dla grup rodziców dzieci z opóźnionym rozwojem mowy oraz dla nauczycieli pracujących z małymi dziećmi. Programy Hanen opierają się na założeniu, że dzieci uczą się komunikować poprzez naturalne, codzienne kon-

wersacje i że rodzice i nauczyciele mogą najlepiej wspomagać rozwój językowy dziecka, jeśli wiedzą, jak robić to efektywnie. Dzięki programom Hanen rodzice uczą się, jak reagować na zachowania dziecka oraz jak dostarczać mu odpowiedniej stymulacji językowej w zależności od jego etapu rozwoju.

W prezentacji przedstawiony był program dla rodziców dzieci z opóźnionym rozwojem mowy **Do mówienia trzeba dwojga** (It Takes Two to Talk®) oraz program **Lubimy uczyć się mówić** (Learning Language and Loving it™), którego adresatami są nauczyciele przedszkolni. Drugi program został przedstawiony bardziej szczegółowo. Poranna sesja dotyczyła badań uzasadniających skuteczność programów Hanen, oraz służyła przedstawieniu poszczególnych strategii wspierających rozwój językowy, które przekazuje się rodzicom i nauczycielom w trakcie szkoleń. Sesje popołudniowe były poświęcone temu, jak współpracować z nauczycielami, by pomagać im

w stosowaniu efektywnych strategii wspierania rozwoju językowego i społecznego dzieci oraz nauki pisania i czytania.

[Więcej informacji](#)

Źródło: [materiały pokonferencyjne](#)

Ośrodek Rozwoju Edukacji także miał swój udział w staraniach o zapewnienie uczestnikom Konferencji interesujących materiałów – publikacji ORE – dotyczących pracy z uczniem szczególnie uzdolnionym, z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz organizacji edukacji zdrowotnej w szkole.

Z tematyką konferencji wiąże się wydana niedawno książka *SLI i inne zaburzenia językowe. Od badań mózgu do profilaktyki psychologicznej* prof. Grażyny Krasowicz-Kupis

Opracowała: Agnieszka Brodowska

ORE podczas konferencji

SLI i inne zaburzenia językowe Od badań mózgu do praktyki psychologicznej z serii COGNITIVE NEUROSCIENCE pod red. prof. Anny Grabowskiej

Grażyna Krasowicz-Kupis

Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2012

Autorka omawia najważniejsze zagadnienia dotyczące rozwoju językowego: deficyty poznawcze, objawy trudności na poziomie behawioralnym, zaburzenia – ze szczególnym uwzględnieniem specyficznego zaburzenia językowego i jego neurobiologicznych uwarunkowań. Przedstawia także kwestie dotyczące

diagnozy i terapii SLI. Książka jest adresowana zarówno do logopedów, jak i do psychologów. Omówienie najnowszych badań i refleksja nad praktyką pomogą specjalistom dobrać odpowiednie metody terapeutyczne. Autorka jest profesorem w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej; członkiem honorowym

Polskiego Towarzystwa Dysleksji. Jej zainteresowania naukowe i badawcze dotyczą głównie rozwoju funkcjonowania poznawczego (szczególnie komunikacji językowej), zaburzeń uczenia się (zwłaszcza dysleksji rozwojowej) oraz diagnozy rozwoju poznawczego i intelektualnego.

